

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ

підготовки
спеціальності
освітньо-професійна програма

магістра
035 Філологія
Мова і література (німецька). Переклад

Луцьк 2021

Силабус нормативної навчальної дисципліни **«Концептуальні засади галузевого перекладу»** підготовки магістра галузі знань «03 Гуманітарні науки», спеціальності «035 Філологія», освітньо-професійної програми «Мова і література (німецька). Переклад».

Розробник: Бондарчук О.Ю., кандидат філологічних наук; старший викладач кафедри німецької філології

**Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
німецької філології
протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.**

Завідувач кафедри:



Застровська С. О.

**оновлено та затверджено на засіданні кафедри німецької філології
протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.**

Завідувач кафедри:



Застровська С. О.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки, 035 Філологія, Мова і література (німецька). Переклад, Магістр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 90 год. / 3 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
		Лекції 14 год.
		Практичні (семінарські) 16 год. Консультації 6 год.
		Самостійна робота 54 год.
ІНДЗ: немає		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		німецька

II. Інформація про викладача

Таблиця 2

Прізвище, ім'я та по батькові	Бондарчук Олена Юріївна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	-
Посада	старший викладач кафедри німецької філології
Контактна інформація	тел. +380 332 72 16 36 моб. тел. +380956267968
	Bondarchuk.Olena@vnu.edu.ua
Дні занять	Згідно з розкладом

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Концептуальні засади галузевого перекладу» передбачає використання знань студентів, які були отримані ними при засвоєнні матеріалу з загального мовознавства, стилістики, лексикології, граматики та лінгвокраїнознавства. **Мета курсу** – забезпечити студентів теоретичним підґрунтям, необхідним для розв'язання прикладних перекладацьких завдань; ознайомити студентів із основними концепціями теорії перекладу, сформувати їхню перекладацьку компетенцію, підготувати до міжкультурної комунікації і професійної діяльності в сучасних умовах. Курс читається німецькою мовою. **Завданням** курсу є зосередити увагу студентів на питаннях концептуального перекладу, аналізу перекладів текстів у парі

німецька-українська мови, які вимагатимуть від магістрів вибору власної точки зору та критичного і творчого підходів до розв'язання існуючих проблем транслятології. **Пререквізити курсу:** дисципліна «Концептуальні засади галузевого перекладу» є логічним продовженням та поглибленим засвоєнням базової бакалаврської дисципліни «Теорія перекладу». Програма курсу передбачає коротке повторення перекладацьких теорій, прийомів та методів перекладу, а також поглиблення знань із врахуванням теорій міжкультурної комунікації, концептології та лінгвокультурології.

2. Результати навчання (компетентності).

Даний курс передбачає формування таких компетентностей:

Загальні компетентності:

- 1) Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- 3) Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- 4) Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- 6) Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- 7) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- 8) Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- 9) Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- 10) Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- 12) Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- 3) Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.
- 4) Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.
- 6) Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.
- 7) Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.
- 8) Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.
- 9) Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології.

Успішне проходження курсу передбачає набуття таких **програмних результатів навчання:**

1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.
2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового

спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

10. Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

18. Презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.

3. Структура навчальної дисципліни.

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. робота	Сам.роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						10 б.
Тема 1. Übersetzen, Dolmetschen, Translation. Einstieg ins Thema, Begriffsbestimmung. Übersetzungen von Goethe ins Ukrainische. Schema der konzeptuellen Analyse der Texte.	18	4	2	8	1	СЗ+Д+ТНТ
Тема 2. Prinzipien der konzeptuellen Übersetzung. Schwierigkeiten bei der Übersetzung kulturell bedingter Texte. Kultur und Mentalität.	10	2	2	8	1	СЗ+Д+ТНТ+МКР

Всього	28	6	4	16	2	
Змістовий модуль 2.						10 б.
Тема 3. Transfer kulturell bedingter Inhalte. Konzepte und Lakunen.	15	2	4	8	1	СЗ+Д+ТНТ
Тема 4. Analyse schöngestiger Literatur. Skopos und Wege seiner Wiedergabe.	11	2	2	6	1	СЗ+Д+ТНТ+МКР
Всього	26	4	6	14	2	
Змістовий модуль 3.						10 б.
Тема 5. Textsorten. Translation – Transkulturation	13	2	4	6	1	СЗ+Д+ТНТ
Тема 6. Analyse von Übersetzungen unterschiedlicher Textsorten	11	2	2	6	1	СЗ+Д+ТНТ+МКР
Всього	24	4	6	12	2	
Змістовий модуль 4.						10 б.
Тема 7. Referat / Vortrag	8			8		
Тема 8. Selbstreflektion	4			4		
Всього	12			12		
Всього годин / балів	90	14	16	54	6	40 б.

*Форма контролю: СЗ – семінарське заняття, Д – доповнення, ТНТ – тренінг наукових термінів, МКР – модульна контрольна робота, ПМКР – підсумкова модульна контрольна робота.

4. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота включає:

- 1) самостійну підготовку до семінарських занять;
- 2) укладання словника наукових термінів;
- 3) написання рефератів на визначену тематику курсу.

Тематика рефератів

1. Транслятологія як самостійна дисципліна. Проблематика та методологія.
2. Перекладацька компетенція: складники та способи здобуття.
3. Складнощі концептуального перекладу.
4. Шляхи подолання труднощів для успішного перекладу текстів, що містять культурно-специфічну інформацію.
5. Проблематика культурного трансферу.
6. Особливості німецької картини світу.
7. Концепти німецької культури та української культури.
8. Лакуни. Виникнення та практичне вирішення проблеми при перекладі.
9. Перекладацькі прийоми та стратегії.
10. Особливості перекладу різножанрових текстів.
11. Категоризація культурно маркованих мовних одиниць. Способи їх передачі.
12. Культурні аспекти різножанрових текстів.

IV. Політика оцінювання

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється за п'ятибальною системою та включає оцінювання роботи студентів під час практичних занять за усні та письмові відповіді, написання тестів та саморефлексії, а також за участь у дискусіях і обговореннях. Всього за поточне оцінювання студенти можуть отримати 40 балів, максимальна кількість балів обчислюється як сума всіх балів за усні та письмові відповіді на аудиторних заняттях (від 0 до 10 балів), при цьому оцінку за чотири змістові модулі додаємо.

В межах теми оцінювання відбувається в межах 5-тибальної системи. Кожен змістовий модуль складається із двох тем, оцінки за які додаємо.

- Оцінка “відмінно” відповідає 5 балам за усні відповіді на практичних заняттях, опрацювання лекційного матеріалу, самостійну роботу в підготовці до семінарів і ставиться за широкі й системні знання теоретичного й практичного матеріалу з транслятології.

- Оцінка “добре” відповідає 4 балам за усні відповіді на практичних заняттях, опрацювання лекційного матеріалу, самостійну роботу в підготовці до семінарів і ставиться за хороші знання теоретичного й практичного матеріалу з транслятології;

- Оцінка “задовільно” відповідає 3 балам за усні відповіді на практичних заняттях, опрацювання лекційного матеріалу, самостійну роботу в підготовці до семінарів і ставиться за базові знання теоретичного й практичного матеріалу з транслятології;

- Оцінка “незадовільно” відповідає 0-2 балам за усні відповіді на практичних заняттях, опрацювання лекційного матеріалу, самостійну роботу в підготовці до семінарів і ставиться у випадку невиконання практичних завдань та незнання теоретичного матеріалу з транслятології.

Основні види роботи та принципи організації поточного та підсумкового оцінювання розкриті у відповідному [Положенні ВНУ імені Лесі Українки](#).

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять є обов'язковим. Якщо студент не може бути присутнім на практичних заняттях, він має можливість працювати за індивідуальним планом.

Студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування врегульований [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

За участь у роботі проблемної групи із успішною публікацією тез доповіді або статей студенти можуть отримати додаткові бали за поточне оцінювання.

Політика щодо академічної мобільності. Невід’ємною частиною вивчення іноземної мови та становлення кваліфікованого випускника вважаємо академічну мобільність, яка регулюється відповідним [Положенням про реалізацію права на академічну мобільність ВНУ імені Лесі Українки](#).

Політика щодо академічної доброчесності. [Кодекс академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки](#) передбачає самостійну, чесну та відповідальну роботу студента над поставленими завданнями. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності покладена як на викладачів, так і на здобувачів освіти, які в разі виявлення порушень академічної доброчесності несуть відповідальність.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Підготовка до практичних занять має бути вчасною. Якщо студент був відсутній на занятті з поважної причини (участь у конференції та конкурсах, академічна мобільність), він може здати семінар викладачу в індивідуальному режимі (коли викладач має години консультації на кафедрі німецької філології) або на його електронну скриньку. Дедлайном до кожного пропущеного практичного заняття вважається надсилання виконаних завдань практичного заняття на електронну скриньку викладача до початку наступного практичного заняття або їх здавання на консультації викладачу.

V. Підсумковий контроль

Під час вивчення курсу студент виконує такі види робіт: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання матеріалу на семінарах, виконання завдань самостійної роботи, написання тематичних контрольних тестів та саморефлексії. Навчальний курс закінчується у 7 семестрі **екзаменом**. Сумарна кількість балів, яку студент отримує при засвоєнні змістових модулів за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку.

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань студента, здійснюється викладачем протягом семестру на лекційних і семінарських заняттях у межах змістового модуля. Максимальна оцінка студента за поточне оцінювання становить 40 балів.

Екзаменаційний контроль, який здійснюється викладачем, має на меті перевірку рівня знань студента у формі написання тестів та усної відповіді на екзамені. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за екзамен, становить 60 балів, з яких 30 балів – оцінка за тести й 30 балів – за усну відповідь.

Студент має можливість отримати додаткові бали за роботу у проблемній групі, кінцевий результат якої представлений у вигляді тез доповіді або статті (5 та 10 балів відповідно).

Перелік питань до екзамену

1. Übersetzung versus Translation. Wo liegt der Unterschied?
2. Grundprinzipien der Translationstheorie.

3. Aspekte der Translation (denotativ, semantisch, sigmatisch, syntagmatisch, pragmatisch).
4. Schwierigkeiten bei der Translation.
5. Problematik des Kulturtransfers.
6. Fachliche Texte und Kultur.
7. Besonderheiten der Translation im Bereich Recht.
8. Übersetzungsprinzipien der Rechtstexte.
9. Stilistik der Rechtssprache. Kultureller Hintergrund?
10. Kulturelle Kohärenz im Text.
11. Translation – Transkulturation. Wie übersetzt man eine Kultur?
12. Kulturspezifische und intertextuelle Elemente in Texten
13. Übersetzungskompetenz. Was sind die Bestandteile? Wie lässt sie sich beibringen?
14. Skopos der Mitteilung. Wichtig für die Übersetzung?
15. Schritte für die Textanalyse aus translatorischer Sicht.
16. Kategorisierung der kulturell referenziellen Ausdrücke.
17. Übersetzungsstrategien.
18. Kultur in den Rechtstexten.
19. Textsorten und Stilzüge. Was sind die Besonderheiten von Textsorten, die bei der Translation berücksichtigt werden sollen?
20. Was ist „interkulturell“? Inwiefern bezieht sich der Begriff auf die Translation?
21. Welche Übersetzungsschwierigkeiten treten im Ausgangstext auf? (kulturelle Unterschiede; Wiedergabe sprachlicher Ausdrucksmittel, Wortspiele; Substitutionen und Transformationen)
22. Kognitivlinguistische Unterschiede im AT und ZT (Motiviertheit und die Weise der Festlegung des Sinns)
23. Sprachlich-denotative Beziehungen im AT und ZT (Konzepte, Lakunen, äquivalente denotative Situationen, semantische Modifikationen)
24. Konzept als Begriff in der Kurlinguistik. Relevant für die Translation?
25. Lakune. Entstehen und Übersetzungsmöglichkeiten von Lakunen.
26. Interkulturelle Missverständnisse - mögliche Lösungen bei der Übersetzung.
27. Konzeptuelle Übersetzung versus linguistische Übersetzung.
28. Translation von Gedichten. Linguistisch oder konzeptuell?
29. Translation von Prosa. Was ist zu beachten?
30. Translation von Werbetexten. Wo liegen die Schwierigkeiten?

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 4

Поточний контроль (max = 40 балів)*				Підсумковий контроль (max = 60 бал.)		Загальна к-сть балів
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ3	ЗМ4	Екзам. тест	Усна відповідь	

10	10	10	10	30	30	100
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

*Для обчислення поточного контролю в кінці семестру середній бал за всі змістові модулі і множиться на коефіцієнт 8, що в результаті становить максимум 40 балів.

100-бальна система оцінювання за шкалою ECTS наведена нижче у таблиці 5.

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бондарчук О. Ю., Лисецька Н. Г. Концептуальний переклад : до питання трансферу культурно маркованих текстових елементів (німецька та українська мови). *Актуальні питання іноземної філології* : наук. журнал. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. № 13. С. 33-38.
2. Бондарчук О. Ю., Пасик Л. А., Рись Л. Ф. Особливості формування міжкультурної компетентності на заняттях із німецької мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 37. Том 1. с. 190 – 196. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-1-30>.
3. Дмитриева Е. А. Практикум по двустороннему переводу: (немецкий и русский языки) / Е. А. Дмитриева, Л. Л. Лузянина. Омск : Изд-во ОмГУ, 2005. 60 с.
4. Ейгер Г.В. Аспекты теории перевода и избранные поэтические переводы. К 90-летию со дня рождения доктора филологических наук профессора Генриха Вильгельмовича Ейгера : монография / сост., общ. ред. Л.С. Пихтовникова. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2014. 244 с.
5. Іваницька М. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах: монографія / Марія Іваницька. Чернівці: Книги – ХХІ, 2015. 607 с.
6. Кияк Т.Р. Міжкультурна комунікація, дискурс та переклад. *Стиль і переклад*: збірник наукових праць, 2015. С. 85–91. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/akpif_2015_2_17.pdf
7. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.

8. Кудрявцева Н.С. Лінгвокогнітивний підхід до перекладу та поняття еквівалентності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 5, С. 80–84.
9. Огуй О. Д. Актуальні проблеми німецько-українського перекладу. Чернівці: Рута, 2004. 256 с.
10. Щигло Л.В. Основи теорії та практики перекладу. Німецька мова : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2015. 214 с.
11. Goethe J. W. *Sämtliche Werke*. Band 9, 14 / J. W. Goethe. – Zurich: Artemis, 1977.
12. Koller, Werner. Linguistik und kulturelle Dimension der Übersetzung. In den 70er Jahren und heute // Thome, Gisela et al. (eds.): *Kultur und Übersetzung. Methodologische Probleme des Kulturtransfers*. Tübingen, 2002. S. 115–130.
13. Neubert, Albrecht. Translation in Context. The Cultural Aspect // Thome, Gisela et al. (eds.): *Kultur und Übersetzung. Methodologische Probleme des Kulturtransfers*. Tübingen, 2002. S. 227–242.
14. Nord, Christiane. *Fertigkeit Übersetzen. Ein Selbstlernkurs zum Übersetzenlernen und Übersetzenlehren*. Alicante, 2002.
15. Stolze R. *Übersetzungstheorien. Eine Einführung*. 6., überarbeitete und erweiterte Auflage. Narr Verlag, 2011. 311 S.
16. van Camp, Karin. Übersetzungsprobleme bei kulturgebundenen Phänomenen. Beispiele und Vorschläge. *Linguistica Antverpiensia XXII*, 1998. S. 249–265.
17. Vermeer, Hans J. Übersetzen als kultureller Transfer // Snell-Hornby, Mary (ed.): *Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung. Zur Integration von Theorie und Praxis*. Tübingen, 1986. S. 30–53.
18. Wotjak, Gerd. Äquivalenz und kein Ende? Nochmals zur semantischen, kommunikativen und translatorisch-diskursiven Äquivalenz // Wotjak, Gerd/Schmidt, Heide (eds.): *Modelle der Translation. Models of Translation. Festschrift für Albrecht Neubert*. Frankfurt am Main, 1997. S. 133–170.

Особливим видом роботи є саморефлексія / самооцінка студента про пройдений матеріал (у формі есе). Ця форма роботи дозволяє студенту повторити пройдений матеріал і простежити свій навчальний прогрес, а викладачу отримати відгук про курс та скоригувати його відповідно до потреб студента. Вимоги та орієнтовні питання до наративної самооцінки:

Narrative Selbstbewertung zum Kurs „Konzeptuelle Grundlagen der Branchentranslation“

Schreiben Sie eine Selbstbewertung Ihrer "Lernreise" dieses Kurses. Welche Aussichten hatten Sie am Anfang des Kurses? Einige theoretische Fragen, die Sie in Essay ansprechen sollten, sind die folgenden:

Was haben Sie über die Translation gelernt? Was haben Sie über die Konzepte und Lakunen gelernt? Wodurch unterscheiden sich linguistische und konzeptuelle Übersetzung? Was ist das Ziel der konzeptuellen Übersetzung? Ist sie in allen Bereichen anwendbar?

Was ist Ihnen gelungen? Was ist schief gelaufen?

Ihr Essay sollte 5-8 doppelseitig sein, mit 14-Punkt-Schriftart und 2-cm Ränder. Sie können auf Deutsch schreiben und Word oder GoogleDocs verwenden, was auch immer Sie bevorzugen. Denken Sie an folgende Fragen, sie können Sie beim Überlegen unterstützen:

- *Was habe ich in diesem Kurs gelernt, was meine vorhandenen Kenntnisse unterstützt hat? Was hat meine existierende Sichtweise bestätigt? Wie habe ich meine vorhandenen Kenntnisse und Kompetenzen gestärkt?*
- *Was habe ich in diesem Kurs gelernt, was meine Kenntnisse herausfordert? Was ist die neue Information, die ich früher nicht wusste, nie davon gehört habe oder mir nie das vorstellen könnte? Welche Kenntnisse und Fertigkeiten habe ich entwickelt, die neu für mich sind?*
- *Worüber habe ich noch Fragen? Welchen Bereich von diesem Kurs werde ich weiter entwickeln? Was würde ich noch zusätzlich zum Inhalt des Kurses erfahren? Gibt es Kompetenzen, die ich gerne weiter entwickeln werde?*